University of Vaasa

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle (asia KAA 8/2023 vp) Lausuntoni pääkohdat

Niina Mäntylä, professori

University of Vaasa

Välttämätön tarve

Eläinten hyvinvoinnin edistäminen tai turvaaminen ei nykyisellään ole perusoikeuksien turvaamista (PeVL 34/2009 vp s. 3/II, PeVL 2/2013 vp s. 2/II, PeVL 18/2013 vp s. 2/II). Eläinten hyvinvoinnin suojelua on pidetty kuitenkin perusoikeuksien hyväksyttävänä rajoitusperusteena (PeVL 2/2013 vp s. 2 ja PeVL 18/2013 vp. s.2).

Eläinten hyvinvoinnin suojelun vähäisempi painoarvo ei-perusoikeutena voi aktualisoitua erityisesti rajoitusten suhteellisuuden arvioinnin kautta, mikä tuli esille rituaaliteurastuksen kieltoa (eläinten suojelu) ja uskonnonvapauteen kohdistuvaa perusoikeusrajoitusta arvioitaessa.

Eläinten hyvinvoinnin turvaamisella on vain osittainen perustuslaintasoinen suoja PL 20 § puitteissa, erityisesti muiden kuin luonnonvaraisten eläinten osalta, mikä heijastuu myös puhevaltakysymyksiin

Välttämättömyyden näkökulmasta totean, että nykyisessä valtiosääntöoikeudellisessa ratkaisussamme on ensinnäkin aukko eläinten ja erityisesti SEUT 13 artiklassa tunnustetun tuntevien eläinten hyvinvoinnin turvaamisen suhteen. Aloitteessa ehdotetun 1 §:n sanamuodosta tuntemiskykyisten eläinten hyvinvoinnin kunnioittaminen on siten perusteltavissa aloitteen ehdotetuista säännöksistä vahvimmin välttämättömänä muutoksena perustuslain tasolla.

On myös osoitettavissa viitteitä siitä, ettei eläinten suojelu tavallisen tasoisen lainsäädännön tai PL 20 §:n kautta riitä turvaamaan punnintatilanteissa eläinten hyvinvointia yhteiskunnallista kehitystä vastaavasti ja eläinten perusoikeuksista säätämisellekin (aloitteessa ehdotetut 3-4 §) voidaan näin ollen nähdä tarve.

Jos eläimiin liittyviä puhevaltakysymyksiä halutaan kehittää, vaatii tämä tuekseen juuri eläinten aseman perustuslaintasoisen vahvistamisen, sillä muiden kuin luonnonvaraisten eläinten edustajien puhevaltaa ei voi samalla tavalla perustella elinympäristön kehittämisellä ja saada tukea PL 2 §:stä ja 20 §:stä sekä kansalaisten osallistumista vahvistavasta Århusin sopimuksesta (SopS 121/2004), kuin luonnonvaraisten eläinten osalta.

University of Vaasa

Valtiosäännön perusratkaisujen vakauteen kiinnittyvät vaikutukset

Aloitteessa ehdotetaan eläimille perusoikeuksia. On osoitettavissa, että eläimelle on jo muodostunut sellainen juridinen asema, joka poikkeaa ei-tuntoisista esineistä. Katson ettei valtiosääntöoikeudellisista lähtökohdista kumpua ehdottomia teoreettisia tai praktisia esteitä eläinten oikeussubjektiudelle. En näe eläinten hyvinvoinnin turvaamista perusoikeuksina tai muutoin perustuslain tasolla valtiosääntöoikeudellisesti siten ongelmallisena, että valtiosäännön perusratkaisujen vakauden vaatimus, kuten ihmisten perusoikeuksien suojeleminen, estäisi tällaisen kehittämisen. Arviooni vaikuttaa myös SEUT 13 artiklan tulkinnan kehitys, joka viime kädessä etusijaperiaatteen kautta vaikuttaa noihin perusratkaisuihin. Myös PL 20 §:n kehitys tukee käsitystä, että valtiosäännön perusratkaisut ovat osittain jo irtautuneet puhtaasta ihmiskeskeisyydestä

On kuitenkin selvää, että aloitteessa ehdotettu uusi perustuslain luku merkitsisi merkittävää muutosta valtiosäännön perusratkaisuihin, koska perusoikeuksien perinteinen funktio liittyy ihmisyksilön vapauspiirin suojaamiseen valtiovallan puuttumisilta. Aloitteen pykäläehdotuksiin liittyy valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisuutta erityisesti laajuuden näkökulmasta.

Aloitteen pykäläehdotukset eivät noudata myöskään perustuslain kirjoittamistapaa yksityiskohtaisuudessaan (ks. HE 1/1998 vp , s. 34) ja aloitteessa esitetyssä luvussa on normihierarkian näkökulmasta eritasoisia pykäläehdotuksia, ja kohtia, joiden kaikkien osalta en näe perustuslain tasoiselle säätämiselle välttämättömyydestä johtuvia tarpeita. (esim. ehdotettu 5 § jalostuskielto)

Näistä teknisistä ja perustuslain johdonmukaisuuteen vaikuttavista ongelmista johtuen aloite-ehdotus ei ole valtiosääntöoikeudellisesti toteuttamiskelpoinen tällaisenaan ja se tulisi saattaa jatkovalmisteluun, jos eduskunta näin katsoo. Näin myös siitä syystä, että kyseessä on merkittävä perustuslain muutosehdotus, joka olisi edetessään käsiteltävä perustuslain säätämisjärjestyksessä (PL 73 §).